

TÝLOVÉ ZABEZPEČENÍ VOJSK

Ve svém článku v čísle 6 Vojenské mysli, roč. 1973, nastínil plk. ing. Jaček složitou problematiku vztahů řídicích orgánů polních vojsk a teritoria.

Z několika příčin, jež vyvolávají potřebu řešit uspořádání vzájemných vztahů těchto orgánů, **považuji pro týl za nej-složitější působení ve společném prostoru.**

Chci proto na článek plk. ing. Jačka navázat a **rozebrat některé otázky týlového zabezpečení za situace, kdy část frontového týlového pásma zasahuje na území vlastního státu** a kdy v tomto prostoru dochází k prolínání činnosti orgánů polních i teritoriálních vojsk, strany, státní moci a správy, národního hospodářství a dalších institucí.

Potřebu zkoumat tuto problematiku vyvolává zejména skutečnost, že za branné pohotovosti státu se z jednotného systému řízení ČSLA vyčleňuje systém velení polním vojskům. Oba systémy působí v tomto prostoru vedle sebe. V oblasti řízení týlového zabezpečení polních vojsk navíc vystupuje do popředí zvláštnost, že zatímco operační řízení polních vojsk je úkolem Spojeného velení, zůstává týlové zabezpečení z objektivních důvodů (závislost na zdrojích teritoria) povinností orgánů teritoria.

To je hlavní věcný důvod, proč otázky uspořádání vzájemných vztahů polních a teritoriálních orgánů jsou předmětem zájmu především týlových funkcionářů. Analýza úkolů, které se budou řešit v části frontového týlového pásma, zasahující na

území státu, ukazuje, že kromě úkolů mobilizačního charakteru, doplňování vojsk apod. půjde zejména o úkoly vojenské dopravy, zdravotnické péče a zásobování materiálem a technikou, tedy o úkoly týlové. V těchto funkčních oblastech bude vyvíjet svou činnost i většina civilních orgánů, které mají ve své působnosti povinnosti vůči vojskům ČSLA.

Pro týlové zabezpečení polních vojsk, zejména na operačním stupni, je charakteristické využívání zdrojů, sil a prostředků, které jsou na teritoriu státu, a to jak do doby rozvinutí týlu polních vojsk, tak i v období po něm. Rozsah a způsob využívání těchto zdrojů je buď **předem plánován** (tj. zpravidla již v míru), nebo **není plánován** a k využívání dochází v důsledku vývoje situace na frontě i na teritoriu. Je samozřejmé, že řešení neplánovaného využití sil a prostředků teritoria bude daleko složitější jak z hlediska vlastního obsahu úkolů, tak z hlediska vztahů.

Složitost řízení týlového zabezpečení ve společném prostoru nemůžeme podceňovat ani poukazem na to, že jde o problém pouze dočasný, který v plném rozsahu trvá jen do doby posunutí zadní hranice frontového týlového pásma mimo území ČSSR. Tuto dobu nemůžeme ostatně předem stanovit. Bude záviset na průběhu operace, ale i na postupu obnovy železničních tratí, na kterém je závislá možnost přemístit předem posunutou frontovou základnu a tedy i posunout zadní hranici frontového týlového pásma.

Na druhé straně však právě pro dočasnost této situace není účelné řešit složitost problémů řízení týlu v daném prostoru dočasným zrušením (nebo uvede-

ním do klidu) struktury, pravomoci a podřízenosti teritoriálních orgánů a jejich nahrazením pouze řídicím systémem polních vojsk.

Východiska a možnosti řešení

Formy vztahů ve frontovém týlovém pásmu byly dosud řešeny v podstatě jen generálním uznáním a stanovením priority úkolů polních vojsk a tedy i pravomoci velitele frontu v celém týlovém pásmu včetně té jeho části, která je na vlastním státním území. Určení priority zájmů a potřeb polních vojsk se může opírat — kromě její věcné nepochybnosti (polní vojska realizují v rozhodujícím rozsahu vlastní poslání ČSLA) — zejména o obecně platný princip nedílné velitelské pravomoci. Předpisy Oper-1-1 (Organizace a vedení operací) v čl. 419 a Oper 1-3 (Operační týl) v čl. 46 a 85 sice hovoří o účelu stanovení frontového týlového pásma, resp. o odpovědnosti náčelníka týlu — zástupce velitele frontu v tomto pásmu. Vymezují však výslovně a jednoznačně odpovědnost za dané konkrétní situace, kdy pravomoc velitele frontu resp. jeho zástupce pro týl přesahuje do **prostoru** působnosti teritoriálních orgánů a tím tedy svým způsobem i do **věcné náplně** působnosti. Prostorové určení odpovědnosti za plnění úkolů ve frontovém týlovém pásmu, vymezené hranicemi tohoto pásma, je však třeba nepochybně vztahovat i na situaci, kdy toto pásmo leží zčásti na teritoriu státu.

V obecné poloze, přesto však zcela jednoznačně, zdůrazňuje nezbytnou preferenci operačních zájmů a potřeb polních vojsk i návrh zásad branného systému státu.

Nehledě na priority úkolů a na jakoukoli zvolenou formu vztahů mezi teritoriálními a polními orgány, je nezbytné, aby plnění všech závažných úkolů ve frontovém týlovém pásmu vycházelo z předchozí přípravy všech nutných opatření k předpokládaným úkolům a situacím a z účinně organizované součinnosti při realizaci úkolů. Jejím základem musí být vymezení základních práv a povinností ve válečné působnosti a zpracované dokumentaci. To umožní řešit hlavní úkoly předem známé a jasně bez potřeby četných regulačních zásahů v průběhu operace, omezí potřebu součinnosti jednotlivců, ušetří čas a práci štábů atd.

Situace si ovšem vynutí řešit i úkoly, které ve válečné působnosti ani v dokumentaci z hlediska vztahů zakotveny nejsou, nebo je nemůžeme předvídat.

To bude vyžadovat vzájemně uspořáda-

né vztahy, které vycházejí ze zásady, že týl teritoria (hlavní týl MNO a v prvním období i týl vojenského okruhu) odpovídá za zabezpečení materiálem a technikou polních vojsk, že musí tedy znát dokonale týlovou situaci těchto vojsk. Na druhé straně týl frontu musí trvale informovat týlové orgány MNO o své situaci a bez prodlení vyžadovat (navrhovat) řešení nenadále vzniklých potřeb.

Kromě těchto východisek působí v oblasti vztahů i **prostorový faktor**, daný vymezením frontového týlového pásma, zejména pak jeho zadní hranicí.

Současná praxe lineárního stanovení zadní hranice přináší pro týlové orgány obou sledů řadu obtíží, protože její pomyslná čára rozděluje území některých krajů a okresů. Domnívám se, že nic nebrání tomu, abychom určili zcela konkrétní čáru danou hranicemi krajů, a tím zpřesnili prostorovou delimitaci působnosti.

Je však možné i jiné řešení, které vychází z úvahy, že v části frontového týlového pásma působí řada teritoriálních orgánů vojenských i civilních, vůči nimž orgány polních vojsk nepotřebují uplatňovat požadavky a tedy zde není ani potřeba detailně regulovat vztahy k nim. Proto můžeme určovat v první operaci zadní hranici až po rozvinutí předem stanovených frontových základů a to na jejich úrovni (resp. na úrovni frontových rozdělovacích stanic). Tím by se ovšem zmenšila hloubka frontového týlového pásma a za jeho hranicí by zůstala část sestavy letecké armády, popřípadě i některé zálohy. Pro tyto prvky bychom museli určovat vyhrazené prostory, popřípadě i komunikace pro přesuny apod. Tato varianta má tedy z hlediska velení frontu své nevýhody.

V každém případě bude zadní hranice frontového týlového pásma určitým vymezením prvkem v působnosti a činnosti polních a teritoriálních orgánů a vojsk, nikdy však nesmí být překladou ve vztazích mezi nimi.

Z existence dvou systémů řízení v jednom společném prostoru mohou vzniknout i úvahy o „zjednodušení“ této situace. Z jednoznačné priority úkolů polních vojsk se nabízí již dříve naznačená možnost **podříditi** teritoriální štáby, útvary a zařízení **v tomto prostoru** veliteli frontu. Tím by však velitel frontu převzal

odpovědnost za řešení řady úkolů výlučně teritoriálního charakteru, bez vztahu k zabezpečení polních vojsk, což je vzhledem k vlastnímu poslání frontu neúnosné a z různých důvodů v praxi i těžko řešitelné.

Jako logické východisko z těchto úvah je tedy nezbytné ponechat oba systémy vedle sebe. Přitom je třeba zvýraznit prioritu systému polních vojsk a určitou služebnost teritoriálních řídicích i výkonných orgánů vůči polním vojskům při realizaci určitých předem stanovených úkolů nebo i úkolů v důsledku vývoje situace nově vzniklých, k jejichž realizaci mají teritoriální orgány potřebné možnosti.

Charakteristika hlavních úkolů plnění v daném prostoru za branné pohotovosti

Úkoly, které plní orgány týlu v daném prostoru, můžeme rozdělit do tří oblastí:

1. úkoly týlu polních vojsk,
2. úkoly teritoriálních štábů a vojsk, které plní ve prospěch týlového zabezpečení polních vojsk,
3. úkoly týlového zabezpečení teritoriálních vojsk.

Obsahem úkolů první oblasti bude především vyvedení týlů, včetně vyvezení pohyblivých a dalších předepsaných zásob z posádek a skladů, převzetí týlových svazků, útvarů a zařízení, zásob vyvezených ze stálých skladů automobilními útvary a svazky, vytváření polního dopravně zásobovacího systému, léčebně odsunového systému, systému raketového technického, letištně technického, výzbrojního, tankového a automobilního technického a silničního zabezpečení.

V druhé oblasti půjde zejména o rozvínutí týlových svazků, útvarů a zařízení a jejich předání polním vojskům, o aktivaci vojenských a civilních zařízení zdravotnické správy ve prospěch polních vojsk a organizaci odsunu raněných a nemocných do zázemí, o řízení vývozu zásob ze stálých skladů určených pro polní vojska, o organizaci úkolů vojenské dopravy podle dopravního plánu a požadavků polních vojsk, o zřizování dočasných překládkových prostorů, o poskytování různých služeb polním vojskům aj.

V poslední oblasti budou řešeny úkoly válečného rozvínutí týlu teritoriálních vojsk, jejich týlové zabezpečení, týlové zabezpečení některých nevojenských složek v určeném rozsahu, organizace zabezpečení odběru zásob z mírových posádek, výpomoc civilnímu obyvatelstvu při hromadných ztrátách po úderech ZHN nepřítel apod.

Plnění úkolů hlavních oblastí týlového zabezpečení můžeme charakterizovat takto:

V dopravě se projevuje výrazná centralizace řízení, vyjádřená zejména dopravním plánem. Kromě realizace tohoto plánu půjde o řízení provozu na komunikacích, o technickou ochranu komunikací a jejich obnovu. Teritoriální síly a prostředky vojenské dopravy i ministerstva dopravy budou působit v daném prostoru podle svého teritoriálního předurčení, popřípadě s určitou prostorovou delimitací. Síly a prostředky polních vojsk budou plnit úkoly především v prostoru od představených frontových základů k frontě.

I když rozhodujícím odborným orgánem v daném prostoru bude správa vojenské dopravy frontu, bude muset řadu opatření, zejména v železniční dopravě, řešit se správou vojenské dopravy MNO a jejím prostřednictvím podle potřeby i s orgány resortu dopravy. Budou to zejména otázky obnovy komunikací a mostů po jaderných úderech nepřítel, které musí plně vycházet z operačního řešení situace v zájmu frontu.

Teritoriální jednotky pro obnovu silnic budeme zasazovat přednostně na obnovu určených automobilních silnic.

Provoz budeme sledovat dispečerským způsobem silami a prostředky MNO, vojenských okruhů a krajských správ vojenské dopravy ve vzájemné součinnosti.

Význam těsné součinnosti všech orgánů vojenské dopravy stoupne zejména při plnění neplánovaných úkolů nebo úkolů vynucených vývojem situace, např.:

— narušení dopravního plánu neplánovanými přesuny záloh, nebo přeskupením vojsk, samovolnou evakuací obyvatelstva, nutnou neplánovanou redistribucí některých týlových zařízení apod.,

— nutností zříditi dočasný překládkový prostor [orgány vojenského okruhu ve prospěch frontu] na jiném než předpokládaném místě,

— potřebou zabezpečit přemostění velkých vodních toků na neplánovaných přechodech,

— nutnými odklony zásobovacích a jiných transportů [automobilních i železničních] při zničení komunikací a nemožnosti obnovy atd.

Ve zdravotnické službě bude charakteristickým rysem využívání zdravotnických zařízení civilní správy, vyčleněných pro ČSLA zejména v příhraničním pásmu k posílení polního léčebně odsunového systému, který se postupně rozvíjí.

V prvních dnech války budou ranění a nemocní odsunováni téměř výhradně do dočasných lékařských ošetrovacích stře-

disek (DLOS) a odsunových nemocnic ministerstva zdravotnictví (ON MZD) nebo do vojenských a pomocných vojenských nemocnic na teritoriu státu.

Obložení takto vyčleněné lůžkové kapacity teritoriálních zařízení bude řídit zdravotnická správa frontu v součinnosti s orgány vojenského okruhu. Realizace plynulého odsunu z frontového týlového pásma do zázemí bude vyžadovat trvalou součinnost mezi orgány MNO, vojenských okruhů a frontu k upřesňování doby a způsobu přípravy raněných a nemocných k odsunu, místa a doby přistavení zdravotnických vlaků, vyčlenění dopravních prostředků k přepravě raněných a nemocných z nemocničních základů a železničních stanic nebo letišť apod.

Z úkolů, které nemůžeme podrobně předem připravit, je třeba v této oblasti počítat např.:

- s odstraňováním následků napadení zbraněmi hromadného ničení po zdravotnické stránce v případech mimořádně vysokých ztrát nebo v nepředpokládaných prostorech,

- s řešením velkého objemu zdravotnických odsunů z frontového týlu, které nestačí zabezpečit předurčené prostředky,

- s potřebou uvolnění další lůžkové kapacity nebo „s přeložením“ vyčleněných léčebných zařízení pro polní vojska na teritoriu aj.

U některých z těchto nepředvídaných nebo co do rozsahu a času či prostoru nepředplávaných úkolů můžeme připravit ale-

spoň rámcovou metodiku jejich plnění s důrazem na konkrétní obsah součinnosti.

Rovněž v oblasti **materiálního zabezpečení** je vztah polních a teritoriálních orgánů týlu dán především závislostí na zdrojích teritoria. Při postupném vytváření polního zásobovacího systému půjde hlavně o vývoz materiálu po železnici i automobilními svazky a útvary ze stálých skladů do určených prostorů, dále o odběr zásob ze stálých posádek, výstavbu polního dálkového potrubí pro dopravu pohonných hmot, postupné rozvíjení a naplňování frontových a armádních základen.

Intenzivní součinnost budou vyžadovat některé mimořádné úkoly z této oblasti, např.:

- řízení odběru zásob z mírových posádek, letišť a dalších zdrojů na teritoriu za situace, kdy dojde ke značnému rozsahu zničení nebo zamoření materiálu,

- určování náhradních zdrojů zásob v případě předurčených zdrojů,

- napojení na výdajné šachty stálých produktodů na vlastním státním území prostředků potrubních útvarů frontu,

- zásobování vodou při narušení (zamoření) vodních zdrojů určených pro polní vojska nebo zničení úpraven vody polních vojsk rozmístěných na vlastním území.

Již těchto několik úkolů nebo činností ukazuje složitost jejich realizace a význam trvalé součinnosti a vzájemné informovanosti.

Celkový závěr

Rozebírání problematika je aktuální zejména pro naše podmínky. Je jistě složitá a vyžaduje ujasnit a upřesnit působnost při plnění úkolů, metodiku jejich realizace i formy vzájemných vztahů všech zúčastněných orgánů co nejkonkrétněji již předem.

Nejúčelnější bude:

- vycházet z priority úkolů polních vojsk a této skutečnosti podřídit i dočasná konkrétní opatření ve vztazích a kompetencích systémů řízení a týlového zabezpečení vojsk,

- maximum „služebnosti“ teritoriálních orgánů vůči polním vojskům zakotvit předem do příslušné dokumentace nebo opřít o trvale platnou působnost,

- úzkou součinnost mezi polními a teritoriálními orgány považovat za hlavní formu vzájemných vztahů a prostředek k realizaci úkolů,

- kromě předem vyčleněných sil a prostředků podřizovat orgány, síly a prostředky teritoria polním vojskům jen zcela výjimečně, tj. zpravidla formou dočasného operativního podřízení nebo předání dispozičního práva nad těmito prostředky na omezenou dobu nebo na splnění určitého úkolu (např. dočasný překládkový prostor). V žádném případě nebude podřízenost teritoriálních orgánů, sil a prostředků polním vojskům trvalým jevem po celou dobu působení polních vojsk na státním území,

- v zásadě tedy vyředit realizaci předem plánovaných (známých) úkolů na odpovídající úrovni orgánů týlu.

Naléhavé požadavky, kdy hrozí nebezpečí z prodlení, musí ve vzájemné součinnosti splnit podle možnosti teritoriální orgány a nadřízené orgány informovat dodatečně.

Bude žádoucí, aby vzájemné vztahy si upřesnily na odpovídající úrovni jednotlivé orgány (velitelství) polních a teritoriálních vojsk. Půjde též o konkrétní ujasnění na všech úrovních vojenských i civilních orgánů.